

Companyies, socis i negocis entorn de la taverna i la distribució comercial del vi i l'aiguardent a Barcelona (segle XVIII)

Lidia Torra Fernández*

Universitat de Barcelona

Resum

L'article analitza la constitució de diferents societats mercantils que tenien com a centre d'activitat la taverna a Barcelona durant el segle XVIII. El treball observa el desenvolupament de diferents establiments, la inversió en capital i/o en treball i la durada de les societats. L'estudi analitza la trajectòria societària de diferents tavernes, els pactes efectuats entre els socis, l'activitat i la funció de l'administrador dins el negoci, els gèneres en estoc i la composició social de clients i proveïdors.

Paraules clau: societat mercantil, taverna, distribució comercial, vi, aiguardent.

Abstract

The paper analyses the constitution and development of various mercantile companies that were once at the center of the tavern business in Barcelona during the eighteenth century. The study observes the growth of different establishments, the capital investment made by the partners, their rights and obligations agreed on, and the time-span of the societies. The study also analyses the trajectory of various taverns, the agreements made among the partners, the activity and function with in the business administrator, the genres in stock, and the social composition of customers and suppliers.

Keywords: comercial company, tavern, retail distribution, wine, liquor.

* Centre d'Estudis Antoni de Capmany. Departament d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat de Barcelona (lidia.torra@ub.edu).

Rebut: 30-III-2014. Avaluat: 2-VI-2014. Versió definitiva: 7-X-2014.

L'augment demogràfic de la capital catalana al llarg del segle XVIII i l'increment de la demanda i el consum de vi i altres begudes alcohòliques potencià l'establiment de tavernes a Barcelona, especialment als barris més populosos i concorreguts de la ciutat, prop del Portal de Mar, punt d'entrada de mercaderies, i les zones properes al Born. Aquests establiments fixos i de venda directa al públic formaven part de la cadena distributiva que unia pagesos vinaters forans amb comerciants, detallistes i consumidors locals.

Moltes tavernes eren negocis de caire familiar. Obrien portes al públic a l'entrada de la mateixa casa habitatge despatxant vi, aiguardent i altres productes alimentaris i combustibles a clients parroquians i passavolants. La degustació i el consum d'alcohols maridaven amb la venda al detall d'aquests gèneres al mateix taulell de l'establiment, constituint la taverna, punt de distribució comercial, centre de lleure i nucli de sociabilitat del veïnat. El beure, l'oci i el joc formaven part del tragí diari de la taverna i, per extensió, de la vida quotidiana i lúdica del carrer i del barri.

La cara visible i responsable del local era el taverner, detallista agremiat que compartia feina i dedicació amb altres membres de la unitat familiar, muller i fills, sovint amb l'ajut d'algun parent. Fadrins i alguna criada formaven part del personal extern que cohabitava sota el mateix sostre. El rendiment d'aquests negocis permetia tirar endavant la família, però, sovint, el taverner constituïa una societat mercantil comanditària amb altres individus, a fi de millorar la inversió i incrementar el capital, ja fos per renovar parament (comprar mobles, bancs, eines, bótes...), proveir gèneres o obrir un altre local a la mateixa ciutat o en altres nuclis urbans. En aquest marc legal d'activitat societària, entraven un o més membres al negoci amb aportació de capital i/o treball, la qual cosa permetia projectar la taverna envers nous reptes i assolir una major envergadura.¹

Tota activitat productiva i comercial podia organitzar-se en una companyia mercantil. La versatilitat de les societats permetia als socis participar activament en diverses companyies simultàniament, responen a pactes prèviament acordats en les clàusules de formació de la societat. Aquesta pràctica fou molt estesa a Barcelona i als principals nuclis comercials del Principat al llarg del Set-cents, no només en tavernes, sinó també en tota mena d'establiments, negocis, botigues, cases de comerç, fàbriques...² Ben explícit fou el polític i viatger Francisco de Zamora sobre la presència i desenvolupament de societats mercantils durant la seva estada a Barcelona, a finals del segle XVIII: «A más de las compañías de las fábricas y de las cinco o seis que hay de seguros, son muchas las que hay en Barcelona con el objeto del comercio, pues hay una en cada casa de comercio, y varias otras que se dedican a ciertos ramos particulares».³ L'èxit comercial es va veure potenciat per l'amplitud de la demanda d'una població que creixia ràpidament i de les xarxes mercantils que nuaven l'auge de Barcelona com a centre d'intercanvis del Principat.

L'estudi analitza la constitució de diferents societats mercantils escripturades a la Barcelona del Set-cents que tenien com a activitat principal la taverna. Els exemples que hem triat

1. En el marc de la societat mercantil comanditària, els socis eren propietaris, gestors i responsables de l'empresa i responien amb el seu patrimoni i capital.

2. Més informació a Torra (2005: cap. 3).

3. Zamora (1973: 454).

formen una petita part d'una mostra àmplia de constitució de societats mercantils escripturades al llarg del segle XVIII en la qual estem treballant. Concretament, les tavernes sumen 219 (16,6%) d'un total de 1.314 societats que fins ara hem localitzat, entre les quals figuren tota mena de negocis i activitats. L'objectiu de l'article és explicar com funcionaven i s'organitzaven de forma societària algunes tavernes de la ciutat, qui en formava part, com es capitalitzaven i quina era la provisió de gèneres; identificarem proveïdors i composició de la clientela.

Es pot dir que no hi havia dues tavernes que funcionessin amb idèntics acords i pactes entre els socis. Cada societat estava integrada per individus que convenien diferents clàusules segons les seves possibilitats i interessos. La constitució de societat recull les diferents aspiracions i posicions dels socis. El llenguatge és clar i reiteratiu respecte a aspectes principals: la inversió de capital; les obligacions de cadascun dels membres en treball, dedicació i inversió de capital; l'evolució prevista del negoci; el cobrament de beneficis; el reconeixement i l'assimilació de pèrdues; la renovació del contracte en cas de mort d'un soci o en altres circumstàncies, etc. El redactat final del document destilla les voluntats dels membres fixant normes prèviament discutides i acceptades unànimement per les parts. La signatura dels membres presuposa l'acceptació dels diferents punts detallats al llarg del document, sense excepció. Finalment, la signatura del notari eleva el document a compromís legal entre les parts durant el període fixat.

Val a dir que moltes societats mercantils tenien l'origen en una activitat comercial precedent, guiada només amb el compromís oral entre els membres. El valor de la paraula donada i una encaixada de mans obligava al compliment estricte dels acords manifestats verbalment. «Fer papers», és a dir, anar a cal notari, constituir i formalitzar la societat, redactar les diferents clàusules mitjançant les quals s'hauria de gestionar i administrar el negoci durant un període de temps, intentant no deixar cap esclatxa que conduís al dubte o a la indefinició, i pagar finalment l'escriptura —la qual cosa podia suposar un cost addicional important per al negoci—, podia arribar al cap de mesos, fins i tot anys, després de l'inici de l'activitat comercial; probablement succeïa quan una de les parts requeria formalitzar per escrit una realitat que ja funcionava de fet. Aquesta situació, diguem-ne de vida prèvia, era força freqüent entre les societats mercantils escripturades davant de notari que avui podem consultar als llibres i manuals que custodia l'Arxiu Històric de Protocols Notarials de Barcelona (AHPB).

La durada de les societats oscil·lava entre tres, quatre o cinc anys, algunes fins i tot vuit o deu anys, a renovar lliurement per més temps a voluntat dels socis. El nombre de socis se situava entre dos i quatre membres, encara que algunes societats integraven més individus, majoritàriament homes.⁴ En unes companyies, l'aportació de capital dels socis era a parts iguals; en d'altres, la disparitat i la composició de la inversió inicial podia ser gran. L'administració del negoci requeria en un dels membres, però també podia ser rotativa entre els diferents socis durant un període similar de temps. En cada cas, el soci que administrava temporalment la taverna havia de presentar balanços i passar comptes periòdicament amb els companys, cada tres o sis mesos o cada any, segons els pactes establerts. L'administrador era responsable del bon funcionament del negoci i de mantenir l'ordre dins el local. En el cas de les

4. En un estudi elaborat recentment sobre 1.314 societats mercantils constituïdes a Barcelona al llarg del segle XVIII observàvem que les companyies en les quals hi havia sòcies —dones— eren 146, l'11,11% del total. Torra (2013).

tavernes, aquesta era una funció important. Per la seva feina rebia una part dels beneficis i podia acordar-se, a més, una soldada fixa anual. Sovint s'estipulava una part del cobrament en metàl·lic i una altra en espècie, que corresponia a aliments i despeses diverses, o desemborsaments eventuais, com el requeriment d'un metge, etc. Els desemborsaments a càrrec del fons de la societat solien comportar uns límits prèviament determinats, segons criteri dels socis. També queden implícites en el document la col·laboració i la dedicació de la família de l'administrador a la taverna, muller, fills i/o altres membres de la unitat familiar.

La societat mercantil permetia integrar individus procedents de diferents orígens, oficis i d'amplis sectors socials i econòmics, tant autòctons com forans, un aspecte interessant en el cas de la taverna, pel fet de ser un negoci força lucratiu però d'escassa o nul·la rellevància social. Certament, sota el paraigua de la societat mercantil, distingits professionals liberals, advocats, notaris, militars, acabats mercaders, vídues... invertien capital i obtenien beneficis en el negoci considerat obscur i tèrbol del beure, l'oci i el joc. La seva visibilitat pública era nul·la, podia ser perfectament secreta, però ben transparent a casa del notari, quan trobem aquests individus signant com a membres de la mateixa societat mercantil junt amb taverners, petits negociants, pagesos i menestrals, als quals corresponia la tasca de despatxar, servir i atendre el públic.

Passem ara a descriure la constitució i evolució d'algunes tavernes que, a tall d'exemple, permeten observar la trajectòria i l'activitat d'aquests negocis.

Les tavernes de Miquel Estrader al carrer de l'Hospital (1705), al carrer de Sant Pau (1708) i al carrer de la Boqueria (1709)

En data 8 d'abril de l'any 1705 es constitueix una societat mercantil per obrir una taverna a la Davallada de la Presó. Presents, davant del notari públic Joan Bruguera, es troben els futurs socis Jaume Massadas, pagès de la parròquia de Sant Andreu de Palomar, i Miquel Estrader, taverner de Barcelona. De comú acord aporten 1.000 lliures de capital al negoci,⁵ ubicat en una casa propietat del mateix Jaume Massadas, que posa en règim de lloguer.⁶ La contribució econòmica dels socis és ben desigual: Estrader aporta 100 lliures, mentre que Jaume Massadas n'aporta 900. Es redacta la societat amb unes clàusules clarament favorables a Massadas per als propers cinc anys, des del mes d'abril de 1705 fins a l'abril de 1710, període que es preveu de durada de la societat. Massadas promet pagar a Estrader 150 lliures/any pel seu treball com a administrador de la taverna, concretament 75 lliures de sis en sis mesos, més les despeses de menjar, parament i sostre d'ell i la seva família al mateix local de la taverna. En aquest cas, l'administrador Estrader tindrà una bona soldada, però no obtindrà part dels beneficis; tampoc haurà de patir en cas de pèrdues. Així, Massadas «pren a son risc, perill i fortuna tota la ganancia i tota la perdua que Deu se dignarà donar a dita companyia i taverna». A més dels beneficis obtinguts, Jaume Massadas cobrarà del fons de la societat 90 lliures anuals pel lloguer de l'establiment i serà el proveïdor regular dels vins i altres gèneres que es despatxaran a la taverna.

5. Tots els valors esmentats en lliures corresponen a lliures catalanes.

6. Arxiu Històric de Protocols Notarials de Barcelona (a partir d'ara AHPB), Not. Joan Bruguera, 913/5 (1701-1728), p. 9.

Jaume Massadas mor dos anys més tard i es dissol la societat. Trobem novament Miquel Estrader el 24 de febrer de 1708, quan constitueix una nova societat amb Silvestre Camps, també taverner, que en serà l'administrador «per raó de negoci que se és fet i se farà en la taverna que te oberta i parada dit Silvestre Camps en aquella casa amb un portal obrint en lo carrer de l'Hospital i amb l'altre portal obrint en lo carrer de Sant Pau que lo dit Miquel Estrader per lo dit fi te llogadas per temps de tres anys...».⁷ La nova societat Camps-Estrader pagarà pel lloguer del local 82 lliures i 10 sous l'any a la propietària, Maria Davesa, vídua de Miquel Devesa, fuster. A fi de proveir gèneres i reparar bancs i mobles de la taverna, cada soci aporta 550 lliures i acorden repartir anualment beneficis al 50%. Com a administrador de la taverna, Camps habitarà l'habitatge dins el mateix local i del fons comú de la companyia podrà pagar les despeses de manutenció de la família, amb alguns límits prèviament imposats: «Es pactat que del fons i comú de dita companyia o taverna se dega pagar lo lloguer de dites cases, les soldades de fadrins i criades si necessaries seran, i los aliments de menjar i beure de dit Silvestre Camps i de sa muller i fills, i també de dits fadrins i criades i los demés gastos de trafecs de dita taverna. Altres gastos que faci dit Silvestre Camps i sa familia, com son de fer alletar fills, de vestir, de malalties amb gallines, de medicines, cirurgians i metges, i altres semblants gastos que no concernescan a l'administració i règim de dita taverna, los dega fer bons a compte de Silvestre Camps». És a dir, l'administració i la gestió de la taverna cobreixen les despeses considerades bàsiques, no les privades i menys les luxoses, que aniran a compte propi de l'administrador.

Observem que el taverner Miquel Estrader ha passat d'administrador a la primera societat a soci capitalista a la segona. Ara, Estrader subministra gèneres a Camps. Només començar el negoci proveeix sis bótes de sis càrregues de vi cada una i tres mitges botes, que haurà de pagar Camps «a gastos del comú de la companyia...». Desconeixem el preu d'aquests gèneres i els beneficis obtinguts, però tot fa pensar que la nova societat d'Estrader s'encamina envers unes relacions similars a les que tenia anteriorment amb Jaume Massadas.

Pel que sembla, les coses anaven força bé a Estrader quan el trobem novament constituint una societat mercantil, l'any 1709, per un període de cinc anys amb tres taverners més: Josep Alsina, Saldoni Muntada i Josep Carbonell, a fi d'obrir una taverna al carrer de la Boqueria,⁸ probablement, una de les vies més concorregudes de Barcelona en aquells moments. Els socis dipositen a fons comú 2.750 lliures. Miquel Estrader aporta 750 lliures; Josep Alsina i Saldoni Muntada, 750 cadascun, i Josep Carbonell, 500. Carbonell serà l'administrador de la «taverna parada i proveïda en aquelles cases amb un portal obrint en lo carrer de la Boqueria i amb un altre portal obrint en un carreró que es detràs d'aquellas».⁹ El propietari de l'immoble és un dels socis, Saldoni Muntada, que cobrarà pel lloguer 94 lliures anuals en tres pagues iguals, una cada quatre mesos.

El traspàs del soci Josep Alsina, l'any 1722, posa fi a la societat, que ha durat tretze anys. A petició de la vídua Alsina, el 26 de desembre de 1722 es pren inventari de tots els objectes i mercaderies que es troben en aquells moments a la taverna del carrer de la Boqueria, la llista dels quals reproduïm literalment:¹⁰

7. AHPB, Not. Joan Bruguera, 913/5 (1701-1728), p. 33.

8. AHPB, Not. Joan Bruguera, 913, Manual 913-5 (1701-1728), p. 51.

9. AHPB, Not. Joan Bruguera, 913, Manual 913-5 (1701-1728), p. 60.

10. La cursiva és nostra. AHPB, Not. Joan Bruguera, 913-5 (1701-1728), p. 69.

- 58 càrregues de *vi claret* a raó de 9 lliures i 3 sous la càrrega.¹¹
- 1,5 càrregues de *malvasia* a raó de 15 lliures i 16 sous la càrrega.
- 0,5 càrrega de *vi blanc*, estimada en 7 lliures.
- 0,5 càrrega d'*aiguardent*, estimada en 14 lliures.
- 1 barraló de *vinagre*, estimat en 16 sous.
- 150 quartans d'*oli*, estimats en 112 lliures i 10 sous.
- 12 càrregues de *vi claret*, trobades en una barraca de la platja del mar, estimades a raó de 4 lliures i 17 sous la càrrega; són 52 lliures i 8 sous.
- 9 quarteres i mitja de *xeixa* a raó de 4 lliures i 17 sous; són 44 lliures i 13 sous.
- 1 quartera de *mestall*, estimada en 3 lliures i 14 sous.
- 1,5 quarteres de *farina*, estimada en 7 lliures i 10 sous.
- 8 lliures de *cansalada* a raó de 5 sous la lliura; són 2 lliures.
- 3 quartans de *ciurons*, 3,5 quartans de *grossolets*, 2 quartans de *guixes*, 4 quartans d'*ametlles amb esclofolla* i 10 lliures de *panses*, estimat tot en 3 lliures 16 sous.
- 600 *garbons* a 1 lliura i 16 sous, 1 quintar de *carbó* a 16 sous i 20 quintars de *llenya* a 4 lliures i 4 sous; tot són 6 lliures i 16 sous.

Pel que hem pogut resseguir fins aquí, observem una activitat ascendent, que en pocs anys podien assolir uns individus en el negoci del vi i l'oci a Barcelona. El cas del pagès Jaume Massadas, de Sant Andreu, que constitueix una societat a fi de vendre la pròpia producció de vi en una taverna a la capital. El cas de Miquel Estrader, taverner barceloní, inicialment amb pocs recursos, que col·labora com a administrador a la taverna propietat de Massadas, però ben aviat pot assolir la capacitat d'invertir capital en altres tavernes de la ciutat. El trobem com a soci en una de les populars, al carrer de la Boqueria, de la qual disposem de l'inventari dels gèneres en estoc efectuat l'any 1722. La informació és precisa respecte a l'oferta de diferents tipus de vins, aiguardents, vinagres, oli i els preus al detall d'aquests articles a finals de l'any 1722; també s'informa sobre la venda d'altres queviures, com ara fruita seca, farina, cereals, cansalada (greix del porc) i combustibles per escalfar les cases i cuinar.

La tavernes dels Bruguera (mare i fill) al carrer dels Sivellers (1711) i a la plaça del Rei (1716)

Aquesta societat mercantil estava formada inicialment per Jerònima Bruguera, vídua del comerciant Francesc Bruguera, i el fill del matrimoni, el notari Joan Bruguera. L'altre soci era Francesc Pera, taverner i futur administrador de l'establiment, tots residents a Barcelona.¹² La societat es constitueix en data 2 de gener de 1711 «pel negoci d'una taverna que s'ha de tenir parada i proveïda per vuit anys amb los acostumats bons gèneres de vins negres, blancs, aiguardent, oli, i altres coses peculiars a l'ofici de taverner...». En aquest cas sabem la disponibilitat d'oferir bons gèneres de vins negres, blancs i aiguardent, que eren les begudes de major

11. Sobre les mesures que figuren al text i les equivalències corresponents, vegeu Codina (1966: 13).

12. AHPB, Not. Domingo Rojas, 863, Segon llibre de concòrdies (1711-1721), 863-72, p. 41.

demanda, junt amb l'oli, un producte alimentari necessari per a la conservació d'aliments... Crida l'atenció «altres coses peculiars». A què es referien? Probablement a articles que despatxaven els taverners (cansalada, arengades i peix salat, cereals i alguns productes colonials), com observàvem més amunt, els quals probablement topaven amb interessos d'altres detallistes de la ciutat, especialment els adroguers.

Un aspecte interessant sobre la ubicació i la descripció de l'establiment: «En una casa amb dos portals situada obrint al carrer dels Sivellers nomenat del Farraginal que travessa des de la davallada de la presó al mig del carrer de la dagueria i amb altre portal mig tancat mig obert en la davallada de la presó». Destaquem el fet del «portal mig tancat mig obert»; en la societat descrita més amunt també observàvem un «altre portal obrint en un carreró». En ambdós casos es referia a una segona entrada o accés a la taverna, una entrada falsa necessària en certes ocasions atès el moviment del personal de l'establiment.

La vídua Bruguera era tenutària i el seu fill, el notari Bruguera, hereu universal dels béns del seu progenitor; entre altres pertinences heretà l'immoble on s'ubicava la taverna. La nova societat mercantil es constitueix amb 3.360 lliures de capital inicial. El taverner Francesc Pera aporta 560 lliures i els Bruguera (mare i fill), 2.800, la meitat en efectiu, «en diner comptant», i l'altra meitat en gèneres: «tots los vins, aiguardents i olis que dins esta ciutat i en sa platja los dits mare i fill Bruguera per l'abast de dita taverna se troben tenir». És a dir, els gèneres en estoc dins l'establiment més els que tenien emmagatzemats a la zona marítima i portuària de la ciutat on se situaven barraques i magatzems que taverners, adroguers, botiguers i detallistes utilitzaven. A més dels gèneres, es detalla una relació de recipients, embuts, bótes, bancs i diferents mobles i objectes «que fins avui serveixen per lo abast i provisió de dita taverna».

Del fons comú de la companyia es paga el lloguer del local, que puja anualment 150 lliures i que cobrarà íntegrament la vídua Bruguera. S'acorda que l'administrador i la seva família visquin en una part «petita i simple» de l'edifici i treballin a la taverna. El manteniment de la família de l'administrador Pera i les soldades de dos fadrins i d'una criada aniran a càrrec del fons del negoci, mentre que altres despeses que ocasioni la família Pera en mobles, robes, parament i altres vitalles aniran a càrrec propi, advertint que en cap cas es pagarà res sota altres criteris, per exemple «fer alletar els fills, malalties amb gallines, medicines, cirurgians i metges i amb altres semblants gastos que no concernen a l'administració i provisió de dita taverna».

L'administrador haurà de presentar balanç del negoci cada any, a finals de desembre, «de tots los diners, cabals i efectes», i sempre que ho demanin els Bruguera. Francesc Pera tindrà llibertat de moviment per comprar vins, aiguardents i olis «així per terra com per mar», amb una excepció important: «que no puga fer transportar-lo per mar sens haver d'assegurar en part o en tot, i que no puga fer-los transportar de fora de Catalunya sens assegurar-los en tot». A diferència de la taverna anterior, els Bruguera es desvinculen totalment de l'activitat de l'establiment i de la gestió de la compra de gèneres. Ho farà tot l'administrador, i adverteixen que no volen assumir riscos. Així, a fi d'evitar maldecaps, el Bruguera indiquen a l'administrador que assegurui el trànsit de les mercaderies en una companyia d'assegurances. Aquesta actitud d'assegurar el transport de mercaderies procurava a la llarga majors beneficis, ja que es podia fàcilment perdre la càrrega com a conseqüència d'accidents, inclemències del temps i/o l'augment de la inseguretat en vies i camins terrestres i en mitjans de transport marítims. Les

societats que tenien com a negoci les assegurances proliferaren en aquest període a Barcelona i als principals nuclis comercials del país.

Una altra clàusula important del contracte fou el fet de limitar la feina de l'administrador exclusivament al negoci de la taverna. Els Bruguera foren taxatius en aquest sentit, i prohibiren a Francesc Pera que en cap cas treballés per altri o per compte propi. L'administrador rebrà dues sisenes parts dels beneficis nets, obtinguts després d'haver satisfet totes les despeses de la taverna, incloent-hi el lloguer de l'immoble, les contribucions corporatives i les soldades de dos fadrins i una criada. Els Bruguera obtindran les quatre sisenes parts dels beneficis anuals més la quantitat fixada pel lloguer del local.

La vídua Bruguera mor el gener de 1716 i tot seguit es dissol la companyia, tres anys abans de la data prevista. Aquestes situacions eren molt freqüents i estaven previstes en els pactes redactats en la constitució de la societat, de tal manera que, a la mort d'un soci, es dissol la societat per constituir-ne seguidament una de nova en els mateixos termes que l'anterior, incorporant l'hereu/hereva del soci difunt, o bé constituint-ne una de nova amb socis i/o acords diferents.

En aquest cas, el notari Bruguera prefereix dissoldre la societat i constituir-ne una de nova, ara amb el taverner Josep Gros, per un període de cinc anys, a fi d'obrir una taverna parada «en una casa que dit Bruguera posseeix en una davallada de la presó davant la plaça del rei d'aquesta ciutat de Barcelona». La taverna serà administrada per Gros a partir del mes de febrer de l'any 1716. El capital inicial del negoci suma 6.050 lliures «que importen lo valor de totes les mercaderies, comestibles, combustibles i diners comptants». En aquest cas, Joan Bruguera aporta 3.780 lliures (62,48% del capital) i Josep Gros 2.270 (37,52%), sense definir quina part en efectiu, ni els tipus de gèneres en estoc. Aquesta informació ens arriba més endavant, quan mor Josep Gros el 29 de desembre de 1719, abans de complir els cinc anys establerts de durada de la societat. Davant d'aquesta situació, és la seva vídua, Cecília Gros Verdaguer, que es farà càrrec temporalment del negoci,¹³ amb el vistiplau de Bruguera i un cop fet inventari de les mercaderies que es troben en existència a la taverna, a petició de Bruguera. El notari Pau Mollar redacta inventari dels béns i les mercaderies del negoci el dia 2 de gener de 1720 amb la presència dels testimonis Joan Torras, Joan Pau Castella, Francesc Vila i Francesc Bover, tots taverners de la ciutat. Aquesta informació és molt interessant perquè ens permet conèixer en detall la composició i les característiques dels gèneres que hi havia a la taverna en aquells moments. Reproduïm literalment el contingut de l'inventari efectuat a la taverna ubicada davant la plaça del Rei al principi de l'any 1720:¹⁴

- 50 càrregues de *vi vell del camp* a 5 lliures i 12 sous la càrrega, «no comptant en esta i demés partides següents lo dret d'entrada al portal forçosament pagat a l'entrar»; són 280 lliures.
- 18 càrregues de *vi novell del camp* a 4 lliures la càrrega; són 72 lliures.

13. Josep Gros indica aquesta voluntat en el testament efectuat el 5 de novembre de 1719. AHPB, Not. Pau Mollar, 958, Manual 958-30 s.n.

14. Reproduïm l'inventari literalment en l'ordre en què apareix en el document. La cursiva és nostra. AHPB, Not. Pau Mollar, 958, Manual 958-32 s.n.

- 11,5 càrregues de *vi vell de la costa* a 5 lliures i 16 sous la càrrega; són 66 lliures i 4 sous.
- 18,5 càrregues de *vi novell de la costa i ribes* a 3 lliures i 12 sous la càrrega; són 66 lliures i 12 sous.
- 4 càrrega de *vi* a 4 lliures i 10 sous; són 18 lliures.
- 5,5 càrregues de *vi per cremar* a 2 lliures i 10 sous la càrrega; són 13 lliures i 15 sous.
- 7,5 càrregues de *malvasia novella* a 15 lliures i 3 sous la càrrega; són 113 lliures, 12 sous i 6 diners.
- 2 càrregues de *malvasia vella* a 16 lliures i 3 sous la càrrega; són 32 lliures i 6 sous.
- 1,5 càrregues de *vi blanc* a 7 lliures i 13 sous la càrrega; són 11 lliures, 9 sous i 6 diners.
- 1 càrrega d'*aiguardent*; són 10 lliures i 10 sous.
- 3 barralons d'*aiguardent refinada*; són 13 lliures, 14 sous i 6 diners.
- 2,5 càrregues de *vinagre* a 3 lliures i 13 sous la càrrega; són 9 lliures, 2 sous i 6 diners.
- 105 quartans d'*oli* a 11 lliures i 6 sous el quartà; són 60 lliures, 7 sous i 6 diners.
- 3 quarteres de *nous* a 1 lliura i 12 sous la quartera; són 4 lliures i 16 sous.
- 5 gerres plenes d'*olives*, les quals contenen 15 quartans a 4 sous (*comprès sal i tot*); són 3 lliures.
- 28 *bescuits* a 2 diners cadascun; són 4 sous i 4 diners.
- 0,5 quartera de *farina*, a 4 lliures la quartera; són 2 lliures.
- 1 quartera de *blat*; són 3 lliures i 16 sous.
- 0,5 quartera de *mongetes* a 3 lliures i 12 sous la quartera; són 1 lliura i 16 sous.
- 2 lliures de *cansalada* a 7 sous la lliura; són 14 sous.
- 1 barrilet d'*anxoves*; són 1 lliura i 4 sous.
- 6 quintars de *llenya* a 3 sous i 3 diners el quintà; són 1 lliura.
- 1 sarrió de *figues*; són 2 lliures i 12 sous.
- 2,5 bales de *paper d'estrassa* a 2 lliures i 16 sous la bala; són 7 lliures.
- 2 fanegues de *sal* a 70 sous la fanega; són 7 lliures.
- 8 quarteres de *mill*, a 1 lliura i 15 sous la quartera; són 14 lliures i 8 sous.

L'oferta comercial de l'establiment consistia en diferents tipus i qualitats de begudes alcohòliques, vins, aiguardents i altres productes d'alimentació i comestibles. Si comparem aquest inventari amb l'anterior, reproduït més amunt, efectuats en dues tavernes de la ciutat i en només dos anys de diferència, 1722 la taverna del carrer de la Boqueria i 1720 la de la plaça del Rei, respectivament, observem que en ambdós establiments es venia vi, malvasia i aiguardent de diferents qualitats i preus en oferta similar; la venda de fruits secs, oli, mestall, farina i cansalada també és comuna a les dues tavernes, així com també combustibles per escalfar i cuinar, com la llenya i el carbó. Algunes diferències remarcables entre els dos establiments se situen en la venda de paper d'estrassa, sal i anxoves, exclusivament a la taverna de la plaça del Rei. De moment, és aventurat parlar d'una certa especialització d'algunes tavernes; cal observar més inventaris en aquest respecte.

Eren molts els proveïdors de la taverna de la plaça del Rei. Segons el *Memorial dels diners de dita companyia per dit Josep Gros entregats als venedors d'alguns partits de vi comprat i ajustat per compte de dita companyia o taverna se trobava tenir entregat a...*:

- Joan Codina, pagès de Tiana, 20 lliures a compte de dotze càrregues de vi a 3 lliures i 4 sous la càrrega.
- Josep Jonch, pagès d'Allella, 65 lliures i 2 sous per vint-i-una càrregues de vi a 3 lliures i 2 sous la càrrega.
- Joan Pau Cirera, pagès de Tiana, 27 lliures i 6 sous per deu càrregues de vi a 2 lliures i 12 sous la càrrega.
- Miquel Vendrell, pagès de Badalona, 48 lliures per setze càrregues de vi a 3 lliures la càrrega.
- Vicenç Niella, pagès de Sant Vicenç de Llanerres, 102 lliures i 8 sous per trenta-dues càrregues de vi a 3 lliures i 4 sous la càrrega.
- Joan Galceran, pagès de Tiana, 40 lliures a compliment de vint càrregues de vi a 3 lliures i 2 sous la càrrega.

Tots eren proveïdors procedents de zones del Maresme i d'àrees situades a la corona de la capital catalana. Observem que el taverner pagava una part de l'import, a satisfer la part restant del capital al cap d'un temps.

La taverna, companyia Bruguera-Gros, també venia al major a altres taverners de la ciutat. Així, trobem dins el *Memorial dels diners que a dit Josep Gros com administrador de la companyia i taverna en lo dia de sa mort s'estava i encara s'està devent per sos companys taverners per compliment de comptes tinguts a cerca de partides de vi comprades i per Gros pagades per compte dels altres*:

- Joan Torras, taverner: 364 lliures, 12 sous i 1 diner.
- Francesc Bover, taverner: 132 lliures, 10 sous i 8 diners.
- Pere Pau Font, taverner: 67 lliures, 16 sous i 8 diners.
- Francesc Vila, taverner: 7 lliures, 12 sous i 2 diners.
- Pere Simó, taverner: 7 lliures i 12 sous.
- Salvador Gros, taverner (germà del soci Josep Gros): 7 lliures, 12 sous i 2 diners.

I qui eren els clients? Segons el *Memorial dels diners que se estant debent a dita companyia per lo preu de mercaderia de la taverna fiada i no pagada...*, observem una clientela ben variada:

- Dr. Josep Troch, apotecari: 13 lliures.
- Pere Mas, argenter: 3 lliures.
- La Pia Almoina de la presó: 8 lliures, 10 sous i 8 diners.
- Josep Jaume Creus, notari: 4 lliures i 1 sou.
- Gabriel Favet, guarniment: 3 lliures, 2 sous i 10 diners.
- Jacint Font, pintor: 6 lliures i 17 sous.
- Josep Enrich, daguer: 9 sous i 4 diners.
- Josep Carreras, prevere, per una càrrega de vi: 5 lliures i 8 sous.
- La marquesa Meca: 14 lliures i 18 sous.
- Batista Soler, cinter: 6 lliures, 17 sous i 1 diner.
- Anton Riera, argenter: 3 lliures i 12 sous.

El nombre de deutors de l'establiment suma vint-i-quatre, entre individus a títol personal i diferents institucions. El deute mitjà és de 5 lliures i 10 sous. Alguns han lliurat penyora per no poder pagar, entre altres coses objectes de cuina i parament de la llar, robes, virtualles, fins i tot petites joies... Observem una llista ben farcida i curiosa que no reproduïm per motius d'espai.

A més del negoci de venda de vins al major i al detall, la taverna Bruguera-Gros tenia altres interessos que, probablement, donaven majors beneficis als socis. Efectivament, és així al *Memorial dels diners de la dita companyia o taverna que per dit Josep Gros se troben deixats al negoci de la part marítima i de les ganancies ja fetes i cobrades*.

Així, reben del patró:

- Francesc Roig de Vilanova, 84 lliures «per mitja part, lo qual patró i sa tartana son en lo port de esta ciutat».
- Francesc Solà de Vilanova, 42 lliures «per un quarto, lo qual patró i sa tartana son en lo port de esta ciutat».
- Joan Milà de Vilanova, 42 lliures «per un quarto, lo qual patró i sa tartana son en lo port de esta ciutat».

La llista segueix fins a la identitat de dotze patrons més, tots procedents dels ports de Vilanova i de Llanerers. En diner efectiu i en diferents monedes (dobles en or, maravedis, diners catalans...) la companyia Bruguera-Gros sumava 1.101 lliures i 12 sous, capital ben guardat dins dues caixes custodiades sota un banc a la rebotiga de l'establiment.

Recapitem: la vídua Bruguera i el seu fill, el notari Joan Bruguera, constitueixen una societat amb el taverner Francesc Pera per obrir una taverna al carrer Sivellers de Barcelona. Pera en serà l'administrador, mentre que els Bruguera seran els socis capitalistes del negoci sense cap ocupació ni vinculació dins l'establiment. En morir la vídua Bruguera es dissol la companyia i el fill notari formarà nova societat amb Josep Gros, que administrarà una taverna situada just davant la plaça del Rei. L'inventari efectuat al negoci, amb motiu del traspàs de Gros, mostra important informació en relació amb els gèneres que es venien a l'establiment, composició de proveïdors i clientela de la taverna i formes de pagament dels gèneres. També respecte a d'altres interessos del negoci, com el món del transport i el trànsit marítim de mercaderies.

La taverna de Josep Vacca, capità de l'exèrcit, i els cònjuges Blasi al carrer de Sant Pere Més Alt (1715)

Observem seguidament la societat constituïda l'any 1715 per tres socis: el capità de l'exèrcit Josep Vacca, el taverner Jaume Blasi i la seva muller Tecla Blasi, a fi d'obrir una taverna de tot «genero de vins i aiguardents, vinagres, oli i altres...» situada al carrer de Sant Pere Més Alt, en una casa propietat del noble Josep Bori.¹⁵ El fons de capital de la societat suma 372 lliures i

15. AHPB, Not. Domingo Rojas, 863, Segon llibre de concòrdies (1711-1721), 863-72, p. 18.

8 sous per al proveïment de «vins, mercaderies i altres coses», gèneres que paga íntegrament el capità. Els cònjuges Blasi no fan cap aportació econòmica a la societat, però signen àpoca conforme han rebut els gèneres per començar a vendre. Observem l'àpoca i podem desentrellar què són aquestes «altres coses»: bescuit, carn de bou, carn de porc, cansalada, bacallà, faves, cigrons, castanyes i nous.

Jaume Blasi serà l'administrador de la taverna i, amb l'ajuda de la seva muller Tecla i família, portarà el negoci. Un aspecte important d'aquesta societat és que conté un pacte entre les parts fora dels paràmetres propis d'una taverna. Efectivament, els Blasi «hagin de tenir en la casa lo dit capità Vacca donant-li un aposento per l'habitació prestant-li també los aliments de menjar i beure pagant-se de cos i comú de la companyia».

Fixem-nos que es tracta d'una relació mercantil doble. Tecla Blasi figura com a sòcia del negoci i no només com a muller de l'administrador; entre altres feines, haurà de despatxar a l'establiment i, a més, desenvoluparà una tasca important: tindrà cura del soci que aporta el capital, el capità Josep Vacca; tot fa pensar en un individu sol i amb un cert nivell de dependència. Per al capità devia suposar una bona inversió, una entrada d'ingressos i el que probablement era el més important, saber-se cuidat i alimentat adequadament.

La taverna de Salvador Puig, Pau Casals i Pere Simó al carrer de la Tapineria (1721)

Salvador Puig, botiguer de teles; Pau Casals, mercader, i Pere Simó, taverner, «fan i firmen entre si una companyia des del 1 de juny de 1721 en endavant tant i com ells voldran, en aquella casa taverna vulgarment anomenada L'Infern, situada en lo carrer de la Tapineria, a efecte de tenir oberta i parada en dita casa taverna i vendre en ella vi en diferents espècies i altres coses...». Salvador Puig i Pau Casals aporten 560 lliures, 71 lliures i 3 sous de les quals corresponen al valor de diferents mobles per fornir la taverna, i les 488 lliures i 17 sous restants constitueixen el valor de les mercaderies, segons l'inventari adjunt a la constitució de la societat.¹⁶ Pere Simó, taverner i soci sense aportació de capital, en serà l'administrador. És acordat que, del cos de la companyia, s'hagi «de satisfer i treure lo menjar i beure de dit Pere Simó i família, soldades a fadrins i criades, adobs de botes i demés gasto que conduesca a la manutenció com és el calçar, vestir i medicines en cas de malaltia». Simó haurà de passar comptes del negoci regularment amb els altres «companys». Un cop satisfetes les despeses, podrà repartir beneficis. Abans, però, haurà de destinar el 2% dels beneficis nets del negoci de la taverna al sufragi de les ànimes del Purgatori, segons s'ha pactat en l'escriptura de constitució de la societat. Bé, què es pot esperar d'una taverna que s'anomena L'Infern? Finalment, repartirà els beneficis obtinguts en dues parts: el 50% a l'administrador i l'altre 50% entre els dos socis Salvador Puig i Pau Casals.¹⁷

Un aspecte interessant d'aquesta societat és que hi figura detallat un inventari corresponent als mobles i parament de la taverna més les mercaderies que els socis Salvador Puig i Pau

16. AHPB, Not. Bonaventura Galí, 918, Manual any 1721, 918-21, p. 85.

17. AHPB, Not. Bonaventura Galí, Manual any 1721, 918-21, p. 85.

Casals compren per començar a treballar-hi el dia 1 de juny de 1721: «Compte de mobles i mercaderies que entrega Salvador Puig botiguer de teles i Pau Casals, mercader, a Pere Simó taverner habitant de Barcelona en la taverna anomenada Infern començant lo dia primer de juny de 1721 que comença a correr lo lloguer de dita casa i dit Pere comença a vendre a dit dia».

A la taverna L'Infern, situada al carrer de la Tapineria de Barcelona, s'hi troben aquests mobles i estris amb la taxació monetària corresponent:

- 5 taules i dos bufets: 7 lliures i 14 sous.
- 7 bancs d'espallera i 1 banc per buidar vi a les bótes: 5 lliures i 12 sous.
- 2 paelles i 1 olla de ferro: 3 lliures i 8 sous.
- Plats blaus, plates i olles de terrissa: 2 lliures, 14 sous i 9 diners.
- 16 culleres de llautó: 1 lliura i 1 sou.
- 4 llums, 2 talladors i 1 plat: 1 lliura i 4 sous.
- 1 pala del foc, 1 olla d'escalfar aigua, clemàstecs, ferros i graelles: 2 lliures i 8 sous.
- 2 canelobres de llautó: 12 sous.
- 7 brocals grans i xics de vidre amb ses capsos: 3 lliures, 12 sous i 6 diners.
- 1 casseta de treure oli de la gerra: 11 sous.
- 1 embut rodó de buidar vi a les bótes: 8 sous.
- 1 boteta d'aiguardent amb sa aixeta, gibrell, mesures de ferro i embut: 12 sous.
- 1 punxó, 2 aixetes, 3 gibrells amb ses mesures per mesurar vi: 10 sous.
- 2 gibrells i ses mesures, 4 gerros, 5 embuts i 2 aixetes per mesurar vi blanc i malvasia: 1 lliura i 6 sous.
- 4 gerres per salar olives: 12 sous.
- 5 bótes de 6 càrregues i 4 bótes de 3 càrregues: 29 lliures i 8 sous.
- 1 bóta de vinagre i 1 bóta de càrrega de vi blanc: 3 lliures.
- 1 bóta de 2 càrregues per tenir malvasia: 1 lliura i 8 sous.
- 2 gerros, 3 embuts i mesures per mesurar oli: 15 sous.
- 1 pastera: 1 lliura i 4 sous.
- 2 corrioles, cordes i 1 galleda: 2 lliures i 2 sous.
- 1 piló i la salinera: 18 sous.

Total: 71 lliures i 3 diners pel que fa al mobiliari i parament de la taverna.

La relació dels gèneres en estoc en el moment d'obrir la taverna el dia 1 de juny de 1721 és el següent:

- 40 càrregues de vi claret amb cost i dret posat en sa casa: 338 lliures, 2 sous i 6 diners.
- 1 càrrega d'aiguardent, cost i dret: 27 lliures i 8 sous.
- 2 barralons de vi blanc i 5 barralons de malvasia, cost i dret: 27 lliures, 17 sous i 4 diners.
- 119 quartans i 14 quarteres d'oli: 75 lliures, 18 sous i 5 diners.

I els diners comptants a la caixa: 19 lliures, 13 sous i 6 diners.

Una taverna sense taverner al carrer dit del Malcuinat i de la Pescateria Nova (1731)

El 12 de juny de 1731, en presència del notari Josep Cols, es constitueix una societat mercantil entre Francesc Capalà, argenter de Barcelona, d'una part, i els germans Francesc Fort, argenter de Barcelona, i Joan Fort, també argenter, establert a la vila d'Osta, prop de Milà. Els socis «fan i contracten entre si una companyia en la taverna que se troba parada en aquelles quatre cases unides en la present ciutat de Barcelona davant Palacio i sota el pont de fusta, avui de pedra, en lo carrer dit del mal cuinat i de la pescateria nova, en la qual taverna posen de fons i capital quiscuna de dites parts 800 lliures amb diferents vins, olis i altres apreciades mercaderies...».

El fons comú de la societat comprèn la quantitat de 1.600 lliures, de la qual s'hauran de satisfer immediatament «los censos i mals càrrecs de les quatre cases avui unides» on s'ubica la taverna propietat de Roc Fort, taverner difunt i pare dels germans Fort, els quals hereten l'immoble. Sembla que, en aquest cas, els Fort tenien una certa pressa a constituir societat per poder capitalitzar el negoci a fi de fer front a aquestes despeses immediates. El document explicita que els socis buscaran administrador per al negoci; acorden soldada fixa anual sense participació de beneficis i pacten que l'administrador haurà de fer balanç cada any, sempre que ells ho sol·licitin. Els beneficis es repartiran en dues parts: el 50% per a Francesc Capalà i l'altre 50% per als germans Fort. En aquest cas, es constitueix la societat amb socis que no pertanyen a l'ofici i sense tenir administrador per a la taverna a causa de l'ansia de poder pagar els censos i càrrecs sobre l'immoble on s'ubicava la taverna.

Les tavernes de negociants milanesos a Barcelona

La presència de negociants, mercaders i taverners milanesos fou constant a Barcelona al llarg dels segles XVII i XVIII. Isabel Lobato constata aquesta situació en el seu excel·lent estudi sobre l'evolució de les societats mercantils de Barcelona durant el segle XVII i principi del segle XVIII.¹⁸ El treball en curs corrobora aquesta pauta creixent pel que fa la presència de negociants milanesos a les tavernes de la ciutat al llarg del segle XVIII. És interessant aquest fet, tot i que ara com ara desconexem les raons d'aquesta important imbricació de negociants milanesos a les tavernes de Barcelona, pel fet que no es dona la mateixa circumstància en altres comerços, negocis i botigues de la ciutat.

Una de les situacions més habituals és la de dos o tres individus parents o compatriotes, procedents de Milà o de zones properes, que arriben a Barcelona i s'associen amb un taverner local. També es dona la circumstància de societats integrades únicament amb membres milanesos ja arrelats a la capital, sense presència de catalans. Les tavernes s'ubiquen als carrers més concorreguts de la ciutat i pel nom dels establiments (Bomba, Infern...), l'exercici del negoci i el nombre de societats que constitueixen, podem parlar d'un cert control del beure, el lleure

18. Lobato (1995).

i el joc a Barcelona per part d'aquests ciutadans estrangers, especialment durant la segona meitat del Set-cents, període d'un gran desenvolupament demogràfic, econòmic i comercial a la capital catalana.

Josep Gippini i Carlos Francesco Gippini, germans procedents de Milà i residents a Barcelona, i Joan Anton Prat, taverner barceloní, constitueixen societat el 14 de març de 1745 en presència del notari Ramon Aliet Riera i de dos testimonis.¹⁹ L'objectiu de la societat és establir nous convenis i acords a fi de «mantenir lo forniment que tenen per iguals parts en les dues botigues del carrer Ample, una la taverna de la Bomba i l'altra la taverna dels Quatre Cantons, davant del cantó del carrer dels Escudellers, en les quals interessen igualment». El capital aportat a fons comú dels Gippini suma 1.400 lliures i acorden que Joan Anton Prat, membre de la societat sense aportació de capital, administrarà personalment la taverna dels Quatre Cantons, mentre que els germans Gippini s'ocuparen de la taverna de la Bomba, durant els propers vuit anys «i en cas que per algun motiu durant la companyia algun d'ells no la volgués o no pogués administrar, dega fer-la administrar per persona a tota satisfacció dels demés companys i no altrament». Els socis «se degan alimentar del mateix fondo de dita taverna i hauran satisfer el 40% del lucro resultant per administrar la taverna, i la resta a partir en dues parts iguals, una per Joan Prat i l'altra pels dos germans Gippini». Abans de repartir guanys hauran de destinar el 2% del benefici net del negoci a l'Església pel sufragi de les ànimes del Purgatori: «Del producto treure el dos per cent per celebracions per sufragi de les ànimes del purgatori de llur obligació i que quisquun de dits socis puga la part a ell tocant fer-la celebrar a on i per qui li apareigui». Val a dir que aquesta aportació de capital a l'Església (entre l'1% i el 3% dels beneficis nets) era molt freqüent en el cas de les tavernes; en canvi, no observem la mateixa pauta en la constitució de societats d'altres negocis de la ciutat.

Els germans Gippini formen part d'una altra societat constituïda l'any 1749 junt amb els compatriotes Juli Antoni Antonietti i Roc Varone i els barcelonins Francesc Jordi i Joan Fara. Per a la provisió i abast d'una taverna situada al carrer de Montcada aporten 2.800 lliures a fons comú del negoci.²⁰ La durada de la societat es preveu per a vuit anys i l'administració de la taverna, rotativa entre els membres cada dos anys, començant Juli Anton Antonietti, seguint Francisco Jordi, després Joan Fara i finalment Roc Varone. Els germans Gippini aporten 1.400 lliures, el 50% del capital de la societat, i es desvinculen totalment de l'administració de la taverna. El repartiment de beneficis s'efectuarà després d'haver satisfet els salaris dels fadrins, la soldada de la criada, despeses corporatives i haver destinat el 2% dels beneficis nets a les ànimes del Purgatori. La quantitat restant es dividirà de la manera següent: el 50% per als Gippini, el 35% per a l'administrador de torn i la resta, el 15%, a repartir entre els altres socis.

Dels germans Gippini i de Juli Anton Antonietti hem localitzat la constitució de cinc societats més, totes tavernes ubicades a Barcelona i a altres localitats del Principat; en descriurem una d'oberta al carrer Major de la ciutat de Lleida. L'any 1762, Juli Anton Antonietti i els seus fills Francesc i Pere Antonietti, negociants milanesos, juntament amb els germans Joan i Anton Fara, negociants barcelonins, i Ramon Plassa, taverner de Lleida, constitueixen societat amb 1.800 lliures de capital que servirà per a proveir de gènere la taverna anomenada Els Tres Reis

19. AHPB, Not. Ramon Aliet Riera, 991, Manual 991-8, any 1744-45, p. 179.

20. AHPB, Not. Ramon Aliet Riera, 991, Manual 991-8, p. 162.

Magos, situada al carrer Major de Lleida just «en sa carrera des de la ciutat de Barcelona fins a Madrid», una zona òbviament idònia per obrir una taverna. La previsió temporal per a aquesta societat és de cinc anys i dos els administradors que, de forma rotatòria, de dos en dos anys, portaran el negoci de Lleida, cobrant el 50% dels beneficis, a repartir l'altra 50% entre els altres socis integrants de la societat que es quedaran a Barcelona, prèviament satisfetes les despeses ordinàries, i el lliurament, en aquest cas, del 3% dels beneficis nets anuals al sufragi de les ànimes del Purgatori.

A tall de conclusió, direm que hem observat qüestions relatives a l'organització, l'activitat i el desenvolupament de diferents tavernes obertes a Barcelona durant el segle XVIII. A la taverna es despatxaven vins i aiguardents de diverses qualitats i preus, juntament amb altres productes alimentaris com oli, carn, peix salat, fruits secs... i articles colonials, situació que probablement topava amb els interessos d'altres detallistes de la ciutat com els adroguers. Els proveïdors habituals de les tavernes eren majoritàriament pagesos productors de les zones vitícoles properes a Barcelona, en plena expansió al llarg del Set-cents. La clientela, gent de pas i veïns del barri —botiguers, menestrals, professionals...—; els uns i els altres gastaven força i pagaven quan podien, i alguns empenyoraven objectes —robes, virtualles, fins i tot petites joies— davant la impossibilitat de satisfer el deute. Les facilitats del crèdit al consum fidelitzaven una clientela en augment. La taverna com a nucli de lleure i sociabilitat atreïa veïns i visitants i engruixia el negoci del beure, l'oci i el joc, cada cop més estès i important a les zones comercials i més concorregudes de la capital catalana. Bona part d'aquests negocis estava en mans de ciutadans milanesos, especialment durant la segona meitat del segle XVIII. Les tavernes dels Gippini, Antonietti, Varone, Barala, Natzarol, Burionetti, Menino... ens situen a les zones més concorregudes de la ciutat —carrers Ample, Montcada, Hospital, Espaseria, Comtal, Escudellers...— i en locals el nom dels quals, com hem comentat més amunt, ja explicita molt... El fet que aquests negocis canalitzessin entre l'1% i el 3% dels beneficis nets anuals al sufragi de les ànimes del Purgatori repercutia, òbviament, de forma positiva a les arques de l'Església. En contrapartida, probablement també s'assumien i es dispensaven certs excessos dins alguns locals.

Bibliografia

- CODINA, J. (1966). *Delta del Llobregat. La gent del fang. El Prat: 965-1965*. Granollers: Montblanc.
- FERRER ALÒS, L. (1981). «La fabricació de l'aiguardent a Manresa a la primera meitat del segle XVIII». *Miscel·lània d'Estudis Bagencs núm. 1*, p. 107-128.
- GARCIA ESPUCHE, A. (2013). *Drogues, dolços i tabac, Barcelona 1700*. Barcelona.
- GARCÍA SANZ, A.; MADURELL MARIMON, J. M. (1986). *Societats mercantils medievals a Barcelona*. Barcelona.
- LOBATO FRANCO, I. (1995). *Compañías y negocios en la Cataluña industrial*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- MOLAS RIBALTA, P. (1977). *Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII*. Barcelona: Curial.

- ROVIRA I GÓMEZ, S. (1984). «Els aiguardents del Camp de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII». Dins *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*. Barcelona.
- SEGARRA BLASCO, A. (1994). *Aiguardent i mercat a la Catalunya del segle XVIII*. Vic: Eumo.
- TORRA FERNÁNDEZ, L. (2005). «Comerç, distribució i consum de gèneres tèxtils. El desenvolupament de la botiga estable a Catalunya (1650-1850)» (Tesi doctoral). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- (2013). «Les dones com a sòcies de negocis mercantils i industrials. El cas de Barcelona al segle XVIII». Dins: *Jornades d'Història del Treball*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Valls Junyent, F. (2003). *La Catalunya atlàntica. Aiguardent i teixits a l'arrencada industrial catalana*. Vic: Eumo.
- VILAR, P. (1986). *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Vol. IV, Barcelona.
- ZAMORA, Francisco de (1973). *Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Edició a cura de Ramon Boixareu. Barcelona.